

PŘÍLIV POTENCIÁLNÍ PRACOVNÍ SÍLY DO EVROPSKÉ UNIE

INFLOW OF POTENTIAL LABOUR FORCE INTO THE EUROPEAN UNION

Jiří Dědina, Kamila Vítková

Vysoká škola regionálního rozvoje a Bankovní institut AMBIS,a.s.
Nárožní 2600/9 158 00 Praha 5, Česká republika
E-mail: jiri.dedina@vsrr.cz

Vysoká škola ekonomická v Praze
Nám. W. Churchilla 4, 130 67 Praha 3, Česká republika
E-mail: kamila.vitkova@vse.cz

Klíčová slova:

Migrace, imigrace, zaměstnanost, Evropská unie

Keywords:

Migration, immigration, employment, the European Union

Abstrakt:

Autoři článku provedli situační analýzu migrace cizinců ve vybraných státech EU (Česká republika, Slovensko, Maďarsko a Polsko) za posledních pět let. Zjistili, že dochází ke zvýšenému pohybu cizinců za prací do zemí s vyšší životní úrovní. Na základě podrobnějšího výzkumu bylo zjištěno, že migrace a imigrace cizinců se v jednotlivých státech EU značně liší. Jedná se zejména o státy, z kterých cizinci přicházejí. Z výsledků výzkumu autoři nastínili směry budoucího vývoje a migrace ve vybraných zemích EU. Autoři chtějí také zjistit rozsah a strukturu budoucích pracovních migrací a na jakých faktorech bude především migrace záviset s ohledem na strukturální nezaměstnanost.

Abstract:

The authors have conducted a situational analysis of migration of foreigners in selected EU countries (Czech Republic, Slovakia, Hungary and Poland) in the last five years. They have found out that there is increased movement of foreigners to work in countries with higher standards of living. On the basis of more detailed research, it was found that migration and immigration of foreigners across the EU states varies considerably. It varies mainly in countries from which foreigners come. The result of the research outlined the future development of migration in selected EU countries. The aim of the authors is also to identify the extent and structure of future labour migration and on what migration factors will migration depend with regard to structural unemployment.

1. Úvod

Migrace představuje změnu vycházející z prostorových pohybů, při kterých dochází ke změně trvalého pobytu obyvatelů. Rolný a Lacina (2001) definovali imigraci jako „mechanický pohyb obyvatelstva a znamená to proces stěhování lidí za hranice trvalého bydliště.

Podle směru pohybu rozdělujeme migranty na imigranty a emigranty. Emigrant je člověk migrující z území určitého státu s úmyslem usadit se v jiném státě na dobu delší než jeden

rok. Imigrant je člověk migrující na území určitého státu s úmyslem usadit se v něm na dobu delší než jeden rok. (IOM, 2015).

Na základě toho, z jakých důvodů se obyvatelstvo rozhodne migrovat, K. Koser (2007) vytvořil čtyři kategorie migrantů podle toho, jestli jde o:

- Migranty, kteří se k migraci rozhodli svobodně nebo k ní byli donuceni.
- Migranti, kteří opustili svůj stát z politických důvodů.
- Migranti, kteří odešli legálně nebo nelegálně.

Kvalifikovaní nebo nekvalifikovaní migranti. Zvláštní skupinu zde tvoří takzvaný ICTs – Inter Corporate Transferees – jedná se o zaměstnance firem, kteří pravidelně migrují, ale stále působí v jedné společnosti nebo mezinárodní korporaci.

V první řadě je důležité říci, že neexistuje teorie, která by vysvětlovala důvody k mezinárodní migraci jako celku. Existuje množství teorií, které jsou založeny na různých vědních oborech a jsou nezávislé jedna na druhé. Největší vliv na teorii mají obory jako ekonomie, sociologie, nebo demografie. Goldin (2011) například uvádí, že migrační proces je tvořený velkou škálou vzájemně propojených faktorů. Tyto faktory působí na mikro, mezo a makro úrovni. V rámci mikro úrovně se o migraci rozhoduje na úrovni jednotlivce nebo domácnosti. To znamená, že potenciální migranti zvažují a porovnávají výhody a nevýhody, které z migrace do jiného státu vyplývají.

Počáteční teorie braly do úvahy pouze mzdové rozdíly mezi státy jako důvod k migraci mezi nimi. Rozhodnutí jednotlivce nebo rodiny je tvořené i na základě makro faktorů. Jako hlavní faktory můžeme vzpomenout demografické, politické či ekonomické podmínky, které označujeme jako push a pull faktory. Mezi push faktory můžeme zařadit politickou nestabilitu nebo ekonomické podmínky. Z pull faktorů můžeme vzpomenout opozici k push faktorům (politická stabilita a stabilní ekonomika).

Barša a Baršová (2005) uvádějí, že emigranti se často zaměřují na specifické pracovní obory, a to do specifických zemí, kde je o dané obory zájem. Společným rysem situace na trhu práce vyspělých zemí je přetrvávající nepřizpůsobení se novým životním podmínkám určité části domácí pracovní síly měnícím se potřebám moderního trhu práce. V řadě zemí nechybějí pouze odborníci v oboru informačních a komunikačních technologií, ale i jiné profese. Existuje neuspokojená poptávka po nízko kvalifikovaných profesích v zemědělství, ruční výrobě, stavebnictví, pohostinství, turistice a domácích službách. Tyto strukturální deficity trhů práce vedly některé země k přehodnocení dosavadních migračních politik a k opětovnému rekrutování dočasné cizí pracovní síly s cílem získat z migrací dlouhodobý prospěch. Tento jev způsobuje řada vlivů. Například vývoj nových technologií vyvolal nedostatek kvalifikovaných pracovních sil patrný zejména v informačních technologiích a sektoru komunikací již v devadesátých letech. Stárnutí populací ekonomicky vyspělých zemí vytváří poptávku po určitých službách, jako jsou úklid v domácnosti či sociální a zdravotní služby. Sektor vzdělávání má rovněž specifické potřeby pracovních sil, které nejsou v mnoha zemích uspokojeny. (Horáková, 2003)

2. Metodika a cíl

Odborné cíle příspěvku jsou zaměřeny na shromáždění, zpracování a interpretování dat týkajících se vyčíslení počtu migrantů ve vybraných zemích Evropské unie za určité časové období. Cílem výzkumu bylo zmapování dlouhodobých trendů ve vývoji migrací (zejména pracovních) do vybraných států Evropské unie. Jednotlivá data jsou čerpána jednak z databáze Eurostat, OECD a jednak ze statistických úřadů jednotlivých států Evropy. Dílčím cílem práce je také shromáždění teoretických charakteristik, vysvětlení pojmosloví a odborných názorů jednotlivých autorů k dané problematice. Mezinárodní migrace cizí pracovní síly do jednotlivých států Evropské unie je již několik let aktuální téma. S migrací souvisejí problémy na trhu práce a zaměstnanosti.

3. Výsledky a diskuse

Autoři předkládají výsledky situační analýzy migrace a imigrace v jednotlivých vybraných státech Evropy. Zaměřili jsme se na státy, které svou polohou patří do střední Evropy a srovnali jsme jejich migrační vývoj se státy patřící do Západní Evropy.

Česká republika na konci roku 2014 měla počet cizinců s povolením k pobytu na území České republiky 434,5 tis. Podíl zahraničního obyvatelstva na celkové populaci (10 512,5) dosáhl 4,13 % (Eurostat, 2016). Podíl obyvatelů s trvalým povolením na pobyt v poměru s ostatními zahraničními rezidenty roste. Poprvé překročil v roce 2013 podíl obyvatel s krátkodobým povolením. Tento trend pokračoval také v roce 2014. Dvě pětiny zahraničních rezidentů byli občané států EU. V roce 2014 většina zahraničních obyvatel pocházela převážně z Ukrajiny (23,5 %), ale vysoký počet pochází i ze Slovenska (20,9 %) a Vietnamu (13,3 %). (Eurostat, 2016).

V roce 2014 představovalo 97,7 tis. pracujících cizinců 2 % z celkového počtu pracujícího obyvatelstva v České republice. Přesto, že tento podíl nebyl veliký, představoval nárůst o 35 % oproti roku 2009 (Eurostat, 2016). Nezaměstnanost cizinců v roce 2014 byla se 7 % jednou z nejnižších v Evropě, jenom o 0,8 % vyšší než nezaměstnanost domácího obyvatelstva (OECD, 2016).

Slovenská republika nepatří mezi tradiční cílové země imigrantů. Je kulturně homogenní krajinou, která se vyhnula dramatickému nárůstu migrace v průběhu 20. století. V období od roku 2004 poklesla v zemi zejména nelegální a azylová migrace a trojnásobně se zvýšila legální migrace. Cizinci dnes v SR tvoří 1,5 % populace a jejich počet pomalu, ale kontinuálně roste. V roce 2014 jich na Slovensku žilo o 8,7 tis. víc než v roce 2013, což znamenalo nárůst o 10,5 % (IOM, 2016).

Belgie patří v roce 2014 s 8,3 % procentem nezaměstnanosti k průměru Evropské unie. V roce 2014 pracovalo v Belgii 437 100 cizinců, což představovalo 9,72 % všech pracujících země (4 497 300) (Eurostat, 2016).

Počet cizinců pracujících v roce 2014 vzrostl o 77 900 oproti roku 2009 (359 200). Za posledních deset let můžeme pozorovat stoupající tendenci v přílivu cizinců hledající práci v Belgii (Eurostat, 2016).

Většina migrantů v Belgii pochází ze západní z Itálie (12,4%), Francie (12,3%) a Holandska (11,6%). Nejrozšířenější mimoevropskou skupinou jsou obyvatelé z Maroka s 6,4%.

Maďarsko má přibližně 25,7 tis. cizinců, kteří v roce 2014 pracovali v Maďarsku (Eurostat, 2016). Pokles oproti ostatním rokům nastal zejména kvůli zvyšujícímu se počtu narozených Ukrajinců, kteří získali maďarské státní občanství (IMO, 2015).

Procento vysokoškolsky vzdělaných přistěhovalců populace v posledních letech postupně narostlo. V průměru 30 % cizinců mělo v roce 2012 vzdělání třetího stupně, v porovnání s méně než 25% v roce 2000. Od roku 2009 postupně klesá počet vydaných pracovních povolení zejména z důvodu přístupu Rumunska do EU. Obyvatelé Rumunska tvoří největší skupinu imigrantů v Maďarsku.

Německo má ze všech zemí EU největší počet obyvatel. Podle Německého statistického úřadu (Destatis, 2016) žilo v roce 2014 v zemi 7 539,8 tis. migrantů, z kterých působilo na trhu práce 3 644,4 tis. Pracovníci z jiných zemí tvořili 9,37% z celkové pracovní síly v Německu (Eurostat, 2016). V posledních letech můžeme sledovat postupný nárůst počtu pracujících migrantů zejména z důvodu zrušení opatření zavedených vůči nově přistupujícím zemím, které do EU přistoupily v roce 2004. (Spiegel, 2011) Podle trendu posledních let můžeme předpokládat, že počet migrantů v Německu se bude nadále zvyšovat. Nejpočetnější skupinou zůstávají stále migranti s tureckým občanstvím, kterých je 1 424,3 tis (20,3% všech migrantů). Druhou nejpočetnější skupinou jsou Poláci, jejich počet tvoří skoro polovinu počtu Turků (8%). Občané Polska přišli do Německa ve třech vlnách, a to po skončení druhé světové války, po zániku Sovětského svazu a po skončení restrikcí v roce 2011. Ostatní země, z kterých pochází nezanedbatelný počet, jsou Itálie (7,2%), Řecko (4,1%) a Rumunsko (3,5%). (Eurostat, 2015)

V roce 2014 byl zavedený zákon, který umožňuje v Německu získat dvojí státní občanství. Na základě tohoto zákona se už děti a mladiství narození rodičům, kteří mají jinou než německou státní příslušnost, nemusí rozhodovat, jakou státní příslušnost si nechají. Po splnění stanovených kritérií, jako například ukončení školní docházky v Německu či pobyt v Německu po dobu minimálně osmi let, si mohou ponechat státní příslušnost obou zemí. (BAMF, 2015).

V Polsku centrální registr obyvatelstva uvádí, že 12 200 osob se přišlo v roce 2013 přihlásit k trvalému pobytu v Polsku. To představovalo pokles o 16% v porovnání s přílivem 14 600 imigrantů v roce 2012. Klesající trend pokračoval také v první polovině roku, kdy příliv představoval 5400, tj. o 5% nižší než v předcházejícím období odpovídajícímu období roku 2013. Odliv obyvatelstva v roce 2013 (32 100) se velice zvýšil oproti 21 200 emigrantům v roce 2012. Tyto údaje potvrzují, že Polsko je aktuálně emigračním státem (IMO, 2015). Ale i přesto, že je v Polsku zvýšená emigrace, počet pracujících cizinců za poslední roky stoupal (37,9 tis. v roce 2014) (Eurostat, 2016). Tento nárůst můžeme přičíst zejména zvýšenému přílivu obyvatelstva z Ukrajiny, které i před válečným konfliktem na Ukrajině tvořilo největší část pracujících cizinců. Mimo uvedené Ukrajiny, nejvíce cizinců pocházelo v roce 2013 z Vietnamu, Ruska, Běloruska a Číny (IMO, 2015). Nezaměstnanost u cizinců (12,1%) byla v roce 2014 vyšší o 3% než u domácího obyvatelstva (OECD, 2016).

Závěr

Analýza dat z hlediska migrace pracovní síly ve vybraných zemích v České republice, na Slovensku, v Maďarsku a v Polsku nesignalizuje, že by měly nastat dramatické změny ve vývoji pracovních migrací. Vcelku převažují v těchto státech reálná očekávání spojená s přísnější legislativou, než je ve státech západní Evropy (Belgie, Německo). Rozsah a

struktura budoucích pracovních migrací bude především záviset na ekonomickém vývoji, růstu investic a nově vytvořených pracovních místech a vývoji na trhu práce s ohledem na strukturální nezaměstnanost.

Odliv českých pracovníků do zahraničí pravděpodobně nastane, ale nebude nijak masivní. Zejména se očekává růst zájmu o kvalifikované odborníky a specialisty, zejména ze zdravotnictví. Příliv občanů členských zemí EU na trh práce ČR se patrně mírně zvýší, ale intenzivnější pracovní migrace se očekávají pouze z členských zemí EU, Slovenska, Rumunska a z nečlenských zemí Ukrajiny a Vietnamu.

Použité zdroje

HORÁKOVÁ, M., 2003. *Mezinárodní migrace a migrace cizí pracovní síly*. Výzkumná zpráva. Praha: VÚPSV.

GOLDIN, I., G., CAMERON, M. a BALARAJA, N., 2011. *Exceptional People: How Migration Shaped our World and Will Define Our Future*. Princeton: Princeton University Press.

BARŠA, P. a BARŠOVÁ, A., 2005. *Přistěhovalectví a liberální stát: Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. Brno: Mezinárodní politologický ústav.

ROLNÝ, I. a LACINA, L., 2001. *Globalizace – Etika – Ekonomika*. Boskovice: Nakladatelství František Šále – Albert, s. 231.

KOSER, K., 2007. *International Migration: A Very Short Introduction*. New York: Oxford University Press.

OECD (2015): Bulgaria. In: *International Migration Outlook 2015*, OECD Publishing, Paris. [online]. Dostupný z: http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/social-issues-migration-health/international-migration-outlook-2015/bulgaria_migr_outlook-2015-10-en#page1